

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno
Din 16.—, četrletno Din 9.—, ino-
zemstvo Din 64.—.
Poštno-čkovni rač. 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška 5.
Telefon 2113.

Cene inseratom: cela stran
Din 2000.—, pol strani Din 1000.—,
četrt strani Din 500.—, 1/8 strani
Din 250.—, 1/16 strani Din 125.—,
Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Nove oblike.

Gospodarska kriza, ki pritiska svet, je pokazala ne samo nedostatnost, marveč tudi škodljivost sedanjega gospodarskega reda. Ta red je kapitalističen, vzrastel iz načel gospodarskega liberalizma, ki daje neomejeno svobodo ne samo človeški dejavnosti, temveč še bolj človeški sebičnosti. Kapitalizem je pogazil načelo človeškega dostojanstva, ko je proglasil načelo dobička kot svoje vrhovno vodilo, človeka pa samo kot sredstvo za doseg tega cilja. Takšen gospodarski sestav je mogel večini človeštva prinesiti samo zlo in nesrečo. Sredi sedanje krize, ki je obenem največja kriza kapitalističnega reda, ki je kedaj zadela ta red, se obračajo oči narodov in njihovih voditeljev k novim gospodarskim in političnim oblikam. Stare oblike so se preživele. Nove oblike naj žive! Kako se črtajo na obzorju človeštva te nove oblike?

V Italiji.

Italijanski parlament — državni zbor in senat — je sprejel zakon o korporacijah (stanovskih organizacijah, razdeljenih po poljedelski, obrtniški, trgovski, industrijski in drugih strokah, v vsaki skupna organizacija delodajalcev in delavcev). Pri tej priliki je imel Mussolini v senatu velik govor, v katerem je orisal moderni kapitalizem kot pojav 19. in 20. stoletja. Stari in srednji vek ga nista poznala. Kapitalizem je neločljivo zvezan s strojem in z delitvijo dela. Zgradil se je na načelu liberalnega gospodarstva, ki pozna samo zasebno gospodarstvo brez poseganja države v gospodarske razmere. Danes pa je v zatonu. Mar ga more nadomestiti komunizem? Ta ni nič drugega kot državni kapitalizem in skrajna birokracija (pouradenje) gospodarstva. V Rusiji ustvarja poddržavljenje gospodarstva čedalje bolj zapletujoče se razmere, v zapadnih državah pa je sploh nemogoče. Rooseveltovi poskusi ne pomenjajo ničesar drugega, kot prišilne skupne pogodbe, katere naloži predsednik sedaj delodajalcem, sedaj delavcem, sedaj pa obema stranikama. Dosedaj se je izkazalo, da denarni manevri ne morejo dvigniti cen, ker v bistvu niso nič drugega nego inflacija, ki je in ostane pot h katastrofi. Fašisti so se odločili za korporacijo (stanovsko ureditev). Korporativno gospodarstvo spoštuje načelo osebne lastnine, ki je dopolnitev človeške osebnosti. Zasebna lastnina pa ni samo za to, da jo lastnik uživa, ampak on jo

mora upravljati in množiti tako, da je v skladu s koristjo vseh. Korporacija ima namen, da uvede v gospodarstvo red. To se more ustvariti z organizacijo in discipliniranim delovanjem posameznih stanovskih organizacij in strok. Le v slučaju, če bi se korporacije ne mogle same sporazumeti, bo država posegla vmes. Korporacije se bodo dejansko ustanovile ter bodo nekaj časa poslovale. Potem šele bo Mussolini izvršil ustavno reformo, odpravil dosedanj parlamentarni sestav ter ga nadomestil s korporativnim zastopstvom.

V Nemčiji.

Nekaj dni potem, ko je italijanski parlament sprejel zakon o korporacijah, je Hitler izdal napovedani »zakon o ureditvi narodnega dela«. Ta zakon odpravlja delodajalske in delavske zveze, ne uvaža pa korporacij kot skupnih zastopstev delodajalcev in delojemalcev, marveč skupnost vsakega posameznega podjetja, ki ga vodi s polno odgovornostjo podjetnik, kateri je s svojim delavstvom v odnosu zvestobe in socialne časti. Ne bo več nobenih skupnih pogodb, marveč sodelovanje 3 činiteljev: 1. podjetnika ali obratnega voditelja, 2. sveta delavskih zaupnikov, 3. zastopnika dela, ki je državni organ z diktatoričnimi pravicami. Nad vsem stoji kot 4. činitelj častno sodišče, ki bo sodilo o nesocialnih činih delavca in podjetnika. Podjetnik ali obratni vodja, ako je podjetje akcijska družba, vodi podjetje in mora skrbeti za blagor delavstva, ki mu mora biti zvesto. Ob strani mu stoji svet zaupnikov, ki se ima z njim posvetovati v vseh

zadevah, ki se tičejo obrata, obratnega reda in delovnih pogojev. Zaupniki se »volijo« na ta način: podjetnik sestavi v sporazumu s predsednikom narodnosocialistične organizacije dela v mesecu marcu vsakega leta listo zaupnikov. Ta lista se predloži delavstvu, ki o njej glasuje z »da« ali »ne«. Ako jo delavstvo zavrže, imenuje člane sveta zaupnikov državni zastopnik dela. Vsak zaupnik mora pripadati narodnosocialistični delovni fronti. Državni zastopnik dela nadzira obratni red, ureja delovno razmerje, ima odločilno besedo o višini plače, razsoja vse spore ter v sporazumu s sosvetom strokovnjakov, ki ga more pritegniti, daje smernice za vsebino obratnih redov. Častno sodišče, ki je sestavljeno iz državnega sodnika kot predsednika, enega zastopnika podjetnika in enega delavskega zaupnika, bo sodilo vse, ki se pregrešijo zoper splošno blaginjo ali socialno moralo: podjetnika, ki izrablja svojo moč v škodo delavstva ali žali njihovo čast, delavca, ki ne služi obratu z vsemi svojimi močmi, sploh vse, ki motijo delovni mir. Ta zakon, ki stopi v veljavo 1. maja 1934, pomenja pravec revolucije na gospodarskem polju. V svojem bistvu je popolna diktatura države nad delom.

V Avstriji.

Avstrijski kancler dr. Dollfuss je napovedal, da hoče Avstrijo preosnovati v stanovsko-organizirano državo po načelih okrožnice papeža Pija XL »Quadragesimo anno« (»Ob štiridesetletnici«, ker je bila izdana ob štiridesetletnici sloveče socialne okrožnice papeža Leona XIII. »Rerum novarum«). Minister dr. Ender je izdelal ustavni načrt te preosnove. V tem načrtu so mesto sedanjega parlamenta predvidene 4 zakonodajne zbornice: gospodarska zbornica, kulturna zbornica, deželni svet in državni svet. Gospodarska zbornica bo obravnavala socialna in gospodarska vprašanja. V delokrog kulturne zbornice spadajo kulturne in prosvetne zadeve, ki se tičejo države. Obe zbornici bosta imeli do 70 članov. V deželnem svetu bo 18 članov, in sicer za vsako deželo po 2; v ta svet pridejo deželni glavarji in finančni poročevalci vseh 8 dežel ter župan in finančni poročevalec mesta Dunaj. Državni svet bo posvetovalni organ vlade ter bo z njo sodeloval; štel bo 60 članov. Ustavna reforma ima namen napraviti konec sedanjim zmedam v Avstriji ter pretvoriti avstrijsko republiko v stanovsko državo, urejeno po krščanskih socialnih in gospodarskih načelih.

Novi romunski ministrski predsednik
Tatarescu.